

L.G. LE ROY

Agrariër
in
de kunst

„Ik ben een agrariër in de kunst. Ik ben in 1949 naar Heerenveen gegaan als leraar tekenen aan RHBS-Lyceum omdat ik bewust gezocht heb naar een relatie enerzijds met de stad, anderzijds met de natuur in de nabijheid. Mijn uitgangspunt is, dat de mens wortelt in de cultuur en in de natuur. Die twee werken samen en het is catastrofaal, dat men dit niet meer ervaart. Biologen en kunstenaars staan doorgaans vreemd tegenover elkaar. Ik nu probeer bewust op beide „poten“ te staan. Ik ben realistisch. In de realiteit ligt mijn voedingsbron. Ik schilder de werkelijkheid die ik buiten vind. Het landschap stimuleert. De ateliersfeer zoals ik die op de Akademie voor Beeldende Kunsten ontmoette, is mij te nuul. Eigenlijk wens ik geen atelier met een dak er boven, wat niet wegneemt dat ik anderhalf jaar bezig ben een atelier te bouwen op een stuk land, dat ik zelf in een natuurruimte wil herscheppen, maar dat atelier heeft dan ook aan alle kanten ramen en geen zolder onder de kap. Daar kan ik straks ook grote stukken schilderen. Het ligt aan de Ynseloane onder Mildam. Als ik hier van mijn huis in Oranjewoud er naar toe fiets, heb ik net zo lang werk als wanneer ik op de fiets naar de school ga. Ik woon precies op halweg. Ja, ik fiets en loop veel. Dat houdt een mens gezond. Een auto heb ik niet. Het geld dat anderen in hun blikjes steken, heb ik belegd in mijn huis, mijn tuin, in dat atelier en in die anderhalve hectare die ik in haar natuurlijk verband terug wil brengen. Men, ik ben voortdurend gewoon intensief in de natuur bezig. Structuren maken? Dat doet de hedendaagse kunstenaar in de Randstad. Maar in de natuur valt die behoefte van je af. De natuur heeft zelf bepaalde structuren. Neem dit stuk natuursteen — mijn tuin ligt er vol mee; duizenden kilo's zijn hier heengeslept — heeft dat geen structuur? Weet u wat jammer is? De mensen zeggen steeds: „die man is schilder“. En dan verwachten ze ook, dat ik voortdurend schilder. Het feit, dat ik ook bezeten van de natuur ben, kan volgens hen niet. Daar moet je een tuinman voor zijn. Men ziet niet meer het verband dat er moet bestaan tussen het gewoon-werkzaam-zijn en het leven in de natuur. En toch kom ik steeds op deze beide wetten uit: de natuur en de cultuur. Ook in de stad? Natuurlijk! Kijk maar naar de middeleeuwen. Toen bezaten de

steden in de vorm van een immense kathedraal een enorme kern. Een gebouw, waarvan een- en anderhalf eeuwlang werd voortgebouwd. Een geweldig blok „education permanente.“ Naar dat voorbeeld wordt in Heerenveen naar mijn ideeën nu de Kennedylaan aangelegd. Eén kilometer lang; alles één dynamische tuin. In wezen is het een even creatief element als die kathedraal.”

Aan het woord is — geestdriftig, van de hak op de tak springend, zinnen vaak niet afmakend — de heer L. G. Le Roy (uitspreken: le rwa, op zijn Frans dus), geboren te Amsterdam, 45 jaar geleden, afkomstig uit een familie die allemaal wat met de natuur te maken had. Studeerde, achtereenvolgens in Den Haag en in Deventer en kwam toen terug naar de residentie als leerling van de Akademie voor Beeldende Kunsten. Een veelzijdige opleiding, die de heer Le Roy — zijn vrouw noemt hem Louis — nog steeds bijzonder waardeert en waarvoor hij ten zeerste dankbaar is. Hij zegt:

„Toen ik van de Akademie kwam, heb ik mij afgevraagd welke kant ik zou kiezen: landschapsarchitect, fotograaf, schilder, vormgever, iets in de botanie? Ik kon eerst niet kiezen, maar tenslotte liet ik het schilderen prevaleren. En het gekke is, dat ik hier in Oranjewoud en daar in Mildam op het land nu allerlei dingen sta te doen die niets met schilderen te maken hebben maar die ik daar toch geleerd heb. Ik laat me bij de tuin aan de Kennedylaan volkomen beïnvloeden door landschappen, oude stenen en terreinvormen die ik nu al twintig jaar aanen in onze vakantie gezien heb in Frankrijk waar ik iedere zomer zo'n vijftig schilderijen maak en waar ik het landschap tot in onderdelen leer kennen door fiets- en wandeltochten. Natuurlijk: kamperen. En als we in A alles hebben gezien, gaan we het volgende jaar naar B, en zetten daar ons tentje neer. Het is vooral het stuk van Frankrijk ten zuiden van Parijs dat mij trekt. Al werkende leer je de natuur aanvaarden als een inspiratiebron. Ik heb trouwens altijd met architectuur en landschap gewerkt. Beide bepalen eigenlijk het gezicht van deze wereld.

Levende kern

Ik ben natuurlijk al jaren lid van de bonden die voor natuurbescherming ijveren. Maar zij maken op de meest mensen een behoudende indruk. Het gevaar is, dat zij stukken natuur reserveren (waar sommigen dan hieldagdromen kunnen dromen), maar dat het gebied tussen de stad en dat beschermde terrein wordt prijsgegeven. En toch is de overgang van de stad naar de natuur erg belangrijk. Daar moeten wij met elkaar een nieuw

landschap creëren, dat als het ware een verantwoord tegenspel geeft tegen de monocultuur van de stadsplanning. Nu is Nederland van nature erg plat en in wezen maakt die situatie, dat wij ook botanisch van een soort monocultuur moeten spreken. Om daar verandering in te brengen heb ik in de Kennedylaan het op-en-neer hersteld, het ondulerende ingevoerd. Op die manier tracht ik in de stad een levende kern te scheppen, terwijl ik voor de buitenkant van de bebouwing een goede overgang naar de natuur zou willen bepleiten. Logisch zou zijn, dat er om iedere stad een gordel van productiebos werd aangelegd, om daar later in te laten bouwen, waarvoor natuurlijk dan gekapt zou moeten worden. En binnen in de stad moeten grote open ruimten komen met dynamische parkachtige situaties, waar men ook aan kan werken. Nee, je moet de kernen niet koppelen aan een economisch principe, maar meer in de trant van die middeleeuwse kathedraal. Natuurlijk moeten wij de machine handhaven, maar waarom zou je in je vrije tijd niet met je handen gaan werken? En waar kan de mens zinvoller arbeid verrichten dan in een tuin, in een landschap?

Bomen

Als ik alleen maar leraar was en niets anders deed dan die dertig uren les geven, zou ik eraan kapot gaan. Maar nu word ik nooit moe. Ik sta rustig zes tot acht uren aanen te spitten. Dat is nu mijn gymnastiek en mijn ontspanning is het ook. Word ik lichamelijk moe, dan rust ik wel weer uit in mijn lessen. En omgekeerd. Ik heb nooit vakantie, maar ik zal ook nooit gepensioneerd worden. Ik bedoel: als ik gezond blijf, zal, ook als ik 65 ben, alles gewoon doorgaan, wat valt er al niet te doen? Ik lees bijvoorbeeld ontzaglijk veel over botanie en oecologie. Over hout vooral. Ik ben gek op bomen. In een bos zie ik een besloten economie, die zichzelf helemaal bedruipt. In mijn tuin, hier om dit huis wordt nooit gemest en gesproeid. Al lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie kon ik mijn draag niet altijd vinden, totdat ik het principe ontdekte, dat de bodem op een bepaalde wijze met planten bedekt moet zijn. Als je daarvan uitgaat vind je het ook vreemd, dat boeren tegen de natuur vechten; met een leger dat optrekt. Maar ik sta achter de natuur. Ik werk overigens helemaal niet zo hard in mijn tuin, want ik laat de natuur werken. Ik doe daar dan ook nooit dom werk. Geen geestdodende arbeid. Waarom laten de boeren hun sloten niet ongemoeid? Het is immers fout, dat men de natuur een soort netheidcultus oplegt?

Neem nu deze tuin. Ik heb hier zeker 600 soorten planten om mijn huis. Het muskuskruid groeit er al-

andijvie en toch heb ik het niet geplaat. Het is gewoon teruggekomen. Ik zeg dan ook: je moet een tuin zodanig aanleggen dat je je handen thuis houdt en je die tuin zichzelf laat waarmaken. Maar dan moet er wel relief in worden aangebracht en moet je voor je planten een optimaal milieu scheppen. Je moet een tuin hebben met hoog en laag, maar ook met veel schaduw. De aarde moet bedekt worden door planten. Bomen moet je niet omhakken en wegvoeren. Je moet ze rustig laten omvallen en zo een basis laten leggen voor volgende. Daarom ligt hier en daar in mijn tuin (en straks ook in Mildam) een stuk van een stam in de modder. Dat doet zijn werk wel. Ik maak van een tuin een complex; eigenlijk wordt het een gemeenschap.

Zonder rooilijnen

Ik was vroeger nogal gek met de bouwkunst van Le Corbusier. Nu veroordeel ik haar als een monocultuur. Daarom voel ik meer voor het principe van de Amerikaan Frank Lloyd Wright, die een harmonie schiep tussen architectuur en natuur. Maar het nadeel bij hem was, dat hij alleen werkte voor de happy few. Zijn principes zouden wij ook voor de massa moeten laten gelden. Ik zie dan ook liever een stad zonder rooilijnen en met desnoodelijke huizen, als die stad maar leeft en ik niet overal dat „geschorene“ ontmoet. Bovendien worden de mensen in de moderne stad meer en meer onbewust ziek. En de dokter kan hun alleen maar wat geven wat de ziektebrengende industrie met haar lucht- en milieuvcontaminatie ook produceert.

Daarom maakt het werk aan zo'n tuin als aan de Kennedylaan en straks in de Greiden, waar we overigens met „Bileams boskje“ meer in de richting van het heempark willen werken — de NJN-ers doen ook mee — mij zo gelukkig. Ik wil, dat de vormen die ik schep, in de maatschappij terug zullen komen. Het zou ook erg egoïstisch zijn, als ik hier in Oranjewoud op mijn vakantie als God in Frankrijk zou leven. Ik ben niet zonder reden in de Cultuure Raad Heerenveen gestapt, waarvan ik vice-voorzitter ben. Daar heb ik mijn gedachten ingebracht, ook over een beeldenpark in Heerenveen waarvoor ook de gemeente is gaan voelen. Ook met zo'n plan kan ik beter komen dan iemand in wie men in Den Haag, waar de subsidies vandaan moeten komen, een belanghebbende ziet, in welke vorm dan ook. Ik ben financieel en politiek volkomen onafhankelijk. Ik heb een volledig onkwetsbare positie. Ik zit nergens in. En als ik zoals daar in Mildam of hier bij huis zingend aan

een muur sta te metselen — ik ben gek op metselen — zeg ik wel eens: ik ben de enige echte vrij-metselaar in Nederland.”

Werkstuk

En zo ventileert de heer Le Roy, die ten aanzien van zijn projecten in Heerenveen het gemeentebestuur heeft weten te overtuigen, ook al kon hij niet, zoals een gewone tuinarchitect, met een pasklaar plan met tekeningen komen, zijn gedachten. Gedachten die hij verwezenlijkt in Oranjewoud en Mildam. Waaraan hij gestalte geeft in lezingen en bij rondleidingen. Waarover hij schrijft en die hij eigenlijk wel in een boek zou willen neerleggen. En telkens weer onderbreekt hij in ons gesprek de stroom van zijn ideeën door zijn imaginaire of concrete werkstukken met kenmerkende details toe te lichten. Weer over de Kennedylaan: „Die eindigt straks met een terras van flagstones naar het Burgemeester Kuperusplein. Het laatste stuk wordt een pinetum. De tuin smal? Ja, maar hij moet ook smal zijn. Als-ie te dicht en te massaal wordt, gaat de jeugd erin ravotten. Overigens is niet alles origineel. Er zijn voorbeelden, zoals het Gimbornpark in Zeist. Dat is wel mede een aanleiding geweest. Maar dat was toch meer een tuin voor de rijken en mijn tuin moet midden in de gemeenschap leven. In mijn gedachten zijn we daar met elkaar aan een werkstuk bezig. Er werken trouwens al scholen in en de flatbewoners mogen straks ook meedoen. We zetten dat heel voorzichtig op; vormgeven en ordenen en verder de natuur haar gang laten gaan. Het grappige is, dat in de omgeving van dat park de huizenblokken van de flats als grote steenformaties in een landschap fungeren. De stadskern werkt op die manier als een open kas, waardoor ook planten die hier niet thuishoren, het daar „doen“.

Heempark

Zo'n heempark in de Greiden — nu nog een stevige boomstengel — komt er heel anders uit te zien. Daar gaan wat bomen uit (die natuurlijk blijven liggen), er komt een onderbouw van planten in die tussen de elzen en de berken zich thuisvoelen en die twee en een halve hectare wordt zodoende weer gezond gemaakt en tot een besloten vegetatie teruggebracht. Ook daarvan zal wel een tekening komen; we weten immers wel waar we naar toe moeten werken. Bij de Kennedylaan was het wel even moeilijk. Daar schreven de arbeiders op een keer op een bord in de keet: „wij weten het niet meer“. Nu weten ze het wel. En de inwoners ook. Al interesseren ze zich niet speciaal voor de natuur, ze ondergaan al wandelende toch de invloed ervan. Waarom moet in de stad altijd

op die doolie grijze tegels gelopen worden? Natuurlijk is er wel een onderscheid met de natuurliefhebber. Die is zich bewust van die ene pijler van ons bestaan die natuur heet.”

Winterslaap

Ook de heer Le Roy is zich volledig van die „poot“ bewust. Hij is in Oranjewoud (en in Mildam) volledig gelukkig. „Al zou ik elders vijf keer zoveel kunnen verdienen, dan zou ik hier toch niet vandaan willen. Dit huis leeft. Ik ben er nog altijd aan bezig. Die kast bijvoorbeeld vormde een probleem dat ik jaren heb laten liggen. Tootdat ik de oplossing vond. Want zo ben ik: ik maak niets af. Zaken die problemen opleveren laat ik zolang liggen totdat ik op een gegeven ogenblik zeg: „nu heb ik het. Ik wacht maar, als mijn geest er nog niet rijp voor is. Ook zit ik vaak te piekeren. Vooral 's winters. Dan ben ik trouwens ook half versuft en doe ik een soort winterslaap. Ik onderga namelijk heel sterk de normale natuurcyclus. In het voorjaar ben ik altijd enorm dynamisch. Dan sta ik om vijf uur op en heb ik al een paar uur tuinwerk achter de rug als ik naar school fiets. De wintertijd gebruik ik om te studeren en om te timmeren. Ik haal nu bijvoorbeeld mijn fotografie weer op. Die heb ik jaren laten schieten. Weet u, dat ik alleen over de oude bouwkunst van Frankrijk 4000 dia's heb? Dat terugkomen van de fotografie is een voorbeeld van het mij bewust openstellen voor allerlei impulsen. Overigens zie ik niet de noodzaak van oorspronkelijkheid in, maar wel om tot eigen vormen te komen. En zo werk ik maar door. Ik hoop, dat prof. Polak gelijk krijgt, dat de mens 125 jaar oud zal worden. Ik hoop, dat ik daar dan ook bij zal zijn. Maar hoe dan ook: als ik 65 word en de school uitstap, zal ik niet zoals de meesten in een vacuum ploffen. Mijn werk houdt pas op als ik er niet meer ben.“

Tot zover de heer Le Roy, van wie het meest opvallende is, dat hij zijn eigen theorieën ook eigenhandig (en handig) in praktijk brengt. Hij heeft ons door zijn huis geleid — hij is een groot doe-het-zelver. Hij heeft ons zijn al ontbottende tuin laten zien — niet zelden object van excursie en rondleiding — wij hebben hem naar Mildam gereden en er onze ogen uitgekeken op zijn atelier en op de omgeving daarvan, waarin hij heeft gegraven en geplant, geslept en gesjouwd. En telkens als wij onze verwondering uitspraken voor de ongelooflijk grote hoeveelheid werk die hij moet hebben verricht, voerde hij prompt aan: „dat valt best mee. Ik laat het de natuur doen“. Allemaal goed en wel, heer Le Roy, maar al dat graven, metselen, timmeren, schilderen, bouwen en breken en... praktisch filosoferen, dat doet die natuur toch nog niet!